

Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry
pohjois-pohjanmaa@sll.fi

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue
kirjaamo@pohde.fi

8.10. 2025

Viite: Lausuntopyyntö

Asia: Lausunto Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen strategialuonnokseen 2025 – 2030

Otamme kantaa Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen strategialuonnokseen, koska alueemme hyvinvointistrategialla on merkittävä ympäristöulottuvuus. Lausuntomme pohjautuu pitkälti vuonna 2022 samasta asiasta lausumaamme, sillä ympäristövastuullisuutta ei taaskaan strategialuonnoksessa näy.

Huomiota herättävää on, että strategiassa ei ole mainittu lainkaan sanaa ”ilmasto” ja ”ympäristö” on mainittu ainoastaan toimintaympäristönä. Myöskään sanaa ”vastuullisuus” ei näy strategialuonnoksessa.

Nykypäivänä kaikkien organisaatioiden strategioihin edellä mainittujen asioiden on syytä kuulua. Vastuullisuus palvelujen ja tuotteiden hankintaketjuissa tulee olla kirjattu jo strategiaan sekä liittää se osaksi strategian seuranta- ja arviointia.

Luontokato ja ilmastokriisi läpileikkaavat yhteiskunnan toiminnot ja niiden vaikutukset vain korostuvat tulevaisuudessa. Ihmisten hyvinvointia ja hyvinvointipalvelujen järjestämistä ei voi irrottaa ympäristöstään. Kunnat tekevät enenevässä määrin ympäristövastuullisia valintoja ja samaa edellyttämme hyvinvointialueelta.

Esimerkiksi lähiruoka, luomu sekä planetaarinen ruokavalio ovat tulevaisuuden välttämättömiä trendejä. Luontokadon ja ilmastomuutoksen ohella geopoliittinen tilanne on vaikeuttanut, tuotantopanosten saatavuutta ja nostaa hintoja. Esimerkiksi valioneuvoston kanslian vuonna 2022 julkaiseman Ruokaminimi-hankkeen (lähde: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161742/VNTEAS_47_Ruokavaliomuutoksen%20vaikutukset.pdf?sequence=1&isAllowed=y) selvityksen mukaan ilmastohyötyjä tuottava ja samalla ravitsemussuosituksella täyttävä ruokavalio edellyttää merkittävää lihan kulutuksen vähentämistä ja kasviperäisten tuotteiden lisäämistä. Eläinperäisten tuotteiden tuottaminen vaatii paljon peltoalaa verrattuna kasviperäisiin tuotteisiin. Rehuntuotannossa on lähes 80 prosenttia peltoalasta.

Edellämainittujen asioiden huomioiminen päätöksenteossa auttaa vähenevien resurssien tehokkaassa käytössä ja parantaa paikallisomavaraisuutta.

Ympäristön hyvinvointi on kiinteässä yhteydessä ihmisten hyvinvointiin. Hyvinvointialueen hyvinvoiva ympäristö edesauttaa myös ihmisten hyvinvointia ja osaltaan ennaltaehkäisee sairauksia. Vastuullisuus hankinnoissa niin ympäristön kuin ihmisoikeuksien suhteen on olennainen osa kestävästä aluepolitiikasta. Strategiassa on siksi huomioitava myös nämä seikat.

Aluevaltuustot ovat merkittäviä taloudellisen vallan käyttäjiä. Niiden päätöksillä vaikutetaan ympäristöön, luonnonvaroihin, ilmastoon ja hiilijalanjälkeen. Hyvinvointialueiden ensisijainen

tavoite on ihmisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja niihin liittyvien palvelujen järjestäminen. Samalla voidaan kuitenkin vähentää ympäristökuormaa ja päästöjä. Hankintalain mukaan tarjousvertailu perustuu kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen valintaan. Hinnan lisäksi voidaan pisteyttää esimerkiksi tuotteen elinkaaren mittainen ympäristövaikutus. Näin mitaten kokonaistaloudellisesti edullisemmaksi vaihtoehdoksi voi rakennuskohteessa osoittautua puuta suosiva ratkaisu betonin sijaan ja ravitsemuspuolella kasvikunnan tuotteita suosiva päätös lihaa suosivan päätöksen sijaan. Merkityksensä on myös hyvinvointialueella tapahtuvan liikkumisen ja logistiikan järjestämisellä. Digitalisaatiota hyödyntämällä voidaan vähentää turhia matkoja. Hävikkiä voidaan pienentää esimerkiksi kertakäyttötarvikkeita vähentämällä. Rakennusten sekä rakentamis- että käytönaikaista hiilijalanjälkeä voidaan pienentää. Energiavalinnoissa tulee tehdä aktiivista siirtymää pois fossiilisista energialähteistä.

Luonnon prosessien toimivuus on ihmisten selviytymisen perusedellytys. Sen vuoksi kaiken tekemisen tulee tapahtua ottamalla hyvinvoiva ympäristö lähtökohdaksi, eikä vain alaviitteeksi.

Ilmaston ja vastuullisuuden huomioiminen strategiatason tavoitteissa on nykyaikana välttämätöntä ja tavoitteiden tulee myös näkyä päätöksenteossa. Ilmasto- ja vastuullisuusasiat tulee sisällyttää läpileikkaavana hyvinvointialuestrategian tavoitetilaan, palvelulupaukseen sekä arvoihin.

Oulussa 8.10.2025

Esko Saari
puehjohtaja

Kirsi Eskelinen
sihteeri

Lopuksi vielä uudelleen piirihallituksen jäsenemme Irene Mustosen koostama pamfetti, jonka hän lähetti Pohteelle osallistuttuaan yhdistyksemme edustajana 21.8.2025 Pohteen strategian päivittämisen sidosryhmätilaisuuteen.

Irene Mustonen
Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry:n hallituksen jäsen

21.8.2025

Ympäristövastuullisuus osaksi Pohteen strategiaa

Pohteen tulisi huomioida uudessa strategiassa ympäristövastuullisuus. Ympäristövastuullisuuden osa-alueissa tulisi huomioida hiilineutraalius, resurssien viisas käyttö ja kierrättäminen ja ympäristö osana hyvinvointia.

Ilmastoviisaus

- Hiilineutraaliustavoite strategiaan: kirittämään ihmisen ja luonnon kannalta hyvien päätösten tekemistä. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisussa ”Ekologisesti kestävä sosiaali ja terveydenhuolto” hiilineutraaliustavoitteessa on vuosi 2035 (Lähde 1). Terveystieteiden tutkimuskeskus on tuottaa noin 5 % länsimaisen valtion hiilijalanjäljestä. (Lähde 5)

- Hankinnoissa tulisi käyttää ympäristö- ja ilmastokriteerejä. Kokonaistaloudellisuutta arvioitaessa, kun pisteytetään eri tekijöitä (hinnan lisäksi), oma painoarvo pitää asettaa myös ympäristövaikutuksille. Käytäntö rohkaisee myös tarvikkeiden ja palveluiden tuottajia ympäristöystävällisemmäksi.
- Energian säästäminen ja uusiutuva energia: pienennetään kustannuksia ja hiilijalanjälkeä kiinteistöissä ja logistiikassa
- Kestäviin liikuntamuotoihin kannustaminen: kasvattaa hyvinvointia liikkuvilla ihmisillä ja parantaa ilmanlaatua paikallisille (Lähde 2), (Lähde 7)

Resurssien viisas käyttö ja kierrätys

- Kestävät materiaalit ja materiaaleista huolehtiminen: toiminta on ympäristön kantokyvyn rajoissa (Lähde 3, THL)
- Jätteiden kierrätys ja vähentäminen: esimerkiksi ruokahävikki ja kertakäyttötutteen käytön vähentäminen
- Haitallisten kemikaalien käytön vähentäminen (Lähde 3, THL)

Ympäristö osana hyvinvointia

- Tietoisuuden ja osaamisen vahvistaminen: Henkilöstön osallistuminen koulutuksiin: Toiminnan vaikutus luontoon ja ilmastoon
- Sairauksia ennaltaehkäisevän lähiluonnon huomioiminen hoidossa, rakentamisessa, vaikuttamisessa ja päätöksenteossa. Lähiluonto vähentää terveydenhuollon kustannuksia. (Lähde 4)
- Planetaarinen ihmisille ja ympäristölle parempi ruokavalio osaksi vastuullista hoitoa (Lähde 6)

Lähteet:

Lähde 1: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165113/VNTEAS_2023_49.pdf

Lähde 2: <https://yle.fi/a/74-20161272>

Lähde 3: <https://thl.fi/-/ilmasto-ja-ymparistovaikutusten-hillitseminen-edellyttaa-nopeita-ja-rakenteellisia-muutoksia-sote-palvelujen-toimintatapoihin>

Lähde 4: <https://www.luke.fi/fi/uutiset/luonto-voi-tarjota-suomelle-jopa-satojen-miljoonien-eurojen-hyodyn-kansantautien-torjunnassa>

Lähde 5: <https://www.duodecimlehti.fi/duo18486>

Lähde 6: <https://www.duodecimlehti.fi/duo17749>

Lähde 7: <https://www.munoulu.fi/uutiset/oulun-ilmanlaatu-p%C3%A4%C3%A4osin-hyv%C3%A4-merkitt%C3%A4vin-vaikutus-on-autoliikenteell%C3%A4/>